

Gönderi Tarihi / Sending: 02.11.2023 | Kabul Tarihi / Accepted: 06.12.2023

Khaled Hosseini'nin "Uçurtma Avcısı" Romanındaki Etnopedagojik Unsurlar

Etnopedagogical Elements in Khaled Hosseini's Novel "The Kite Runner"

Mohammad Asif Ali¹

Araştırma Makalesi | Research Article

Öz

Etnopedagoji etnik grupların eğitim sistemlerini inceleyen bir bilim alanıdır. Aynı zamanda Etnopedagoji, her ulusun ve etnik grubun çocuklarını yakın çevrede ve özellikle aile içinde eğitmek için kullanılan yöntemleri ve eğitim materyallerini değerlendirir. Bu çalışmada Khaled Hosseini'nin Uçurtma Avcısı romanındaki etnopedagojik unsurların ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla Hosseini'nin eseri analiz edilmiş ve mevcut etnopedagojik unsurlar tespit edilmiştir. Eserde yer alan etnopedagojik unsurların gelecek nesillere neler öğreteceği açısından önemlidir. Araştırma, nitel araştırma yöntemi desenlerinden temel nitel araştırma desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın yürütülmesi için doküman analizi yöntemi seçilmiş, bulguların analizi tümdengelimci araştırma yaklaşımıyla yapılmıştır. Bu süreçte Hosseini'nin eseri okunmuş, mevcut etnopedagojik unsurlar tespit edilmiş ve bulgular şeklinde verilmiştir. Elde edilen bulgular, kültürel mirasın aktarımının alt başlıkları ve evrensel değerlere göre analiz edilmiştir. Eserde yer alan şiirler, türküler ve latifeler, soyu bilmek, uçurtma kovalama oyunu, şercengi yarışması, buzkashi turnuvası, millî attan oyunu, düğün marşı, dinî inançlar, önemli millî günler gibi unsurlar ile dostluk ve fedakârlık, doğruluk ve dürüstlük gibi unsurlar, Afganistan kültürel mirası ve evrensel değerler açısından değerlendirilmiştir. Söz konusu bulgular, tümdengelimci veri analizi yöntemi ile yorumlanmıştır. Kültürel mirasın alt başlıkları ve evrensel değerler etnopedagojik unsurlar perspektifinden açıklanmıştır. Çalışma sonucunda yazarın entelektüel bir sorumluluk üstlenerek Afganistan etnopedagojik unsurları ve evrensel değerlerin okuyucuya aktarmak istediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Khaled Hosseini, Uçurtma Avcısı, Etnopedagoji, Afganistan

Abstract

Ethnopedagogy is a field of science that analyses the education systems of ethnic groups. Ethnopedagogy also evaluates the methods and educational materials used to educate the children of each nation and ethnic group in the close environment and especially within the family. This study aims to reveal the ethnopedagogical elements in Khaled Hosseini's novel The Kite Runner. Revealing the ethnopedagogical elements in the novel is important in terms of what ethnopedagogical elements will teach future generations. The research was designed in accordance with the basic qualitative research design, one of the qualitative research method designs. Document analysis method was chosen to conduct the research and deductive research approach was used to analyse the findings. In this process, Hosseini's novel was read, existing ethnopedagogical elements were identified and given as findings. The findings were analysed according to the sub-headings of the transmission of cultural heritage and universal values. Elements such as poems, folk songs and humor, knowing ancestry, kite chasing festivals, shercengi competition, buzkashi tournament, national Attan game, wedding traditions, religious beliefs, important national days, and elements such as friendship and sacrifice, truthfulness and honesty were evaluated in terms of Afghanistan's cultural heritage and universal values. These findings were interpreted by deductive data analysis method. The subheadings of cultural heritage and universal values are explained from the perspective of ethnopedagogical elements. As a result of the study, it is concluded that the author wants to convey the ethnopedagogical elements of Afghanistan and universal values to the reader by assuming an intellectual responsibility.

Keywords: Khaled Hosseini, Kite Runner, Ethnopedology, Afghanistan

1. GİRİŞ

Uçurtma Avcısı, 1975-2001 yılları arasında Afganistan'ın siyasi tarihini, kültürünü, dış göçünü ve etnik gruplarını bir baba-oğul ve iki kardeş arasındaki aile ilişkisi bağlamında anlatan bir romandır (Tamara, 2020). Roman ilk olarak 2003 yılında yayınlanmış ardından 2007 yılında bir film uyarlaması yapılmıştır. Romanın ve filmin teması ve ana fikri aynıdır, tek fark filmin romanın özeti olmasıdır. Filmde Sanaubar (Hasan'ın annesi) gibi bir karakter canlandırılmamıştır. Roman üzerine daha önce yapılan yayınlara bakıldığında sosyoloji, etnoloji, siyasi tarihi, kültür ve edebiyat gibi birçok perspektiften analiz edilen çalışmalara rastlanmaktadır. Aşağıdakiler bunlardan bazılarıdır:

Uçurtma Avcısı romanını sosyolojik açıdan inceleyen araştırmalara bakıldığında, Pakistan'da yapılan bir çalışmada, Hosseini, metni kendi amaçları doğrultusunda nasıl manipüle ettiğini açıklığa kavuşturmak için Huckin'in Eleştirel Söylem Analizi'nin analitik araçlarını kullandığını söylemiştir. Mevcut araştırma, yazarın metinde yer alan ideolojik mesajı kabul etmelerini sağlamak amacıyla okuyucuları etkilemek için belirli dilsel araçlar kullandığını ortaya koymuştur. Yazar, metni Afganistan'daki Batı Gündemi lehine bir propaganda aracı olarak kullanmıştır. Burada dilsel manipülasyon, kendi gerçeklik versiyonunu inşa etmek için güçlü bir araç olarak kullanmıştır (Malik, 2013). Diğer taraftan Nowrozi (2013), *Uçurtma Avcısı* romanında kişiliğin sosyolojik analizi çalışmasında, Hosseini'nin romanı toplumsal-tarihsel bir bağlamda anlatan gerçekçi bir yazar olduğunu belirtmiştir. Romanda Afganistan'daki etnik gruplar, özellikle Peştun ve Hazara arasındaki sosyal ilişkilerle ilgili çalışmalar ve yorumlar da bulunmaktadır (Alwthali, 2021; Amina vd., 2021; Baniel, 2019; Handayani, 2016; Hosseini & Zohdi, 2016; Khan vd., 2022; Kumar, 2018; Nayebpour & Varghaiyadn, 2020; Paramanik, 2020; Saraswat, 2014; Wahedi, 2012; Vinodhini & Mary, 2022; Vishwa, 2022). Fuadina (2013) sosyolojik yaklaşıma dayanarak, romanda ırk ayrımcılığı olduğu ve Khaled Hosseini'nin Hazara'nın Afganistan'ın Kabil şehrinde Peştun ve Taliban askerleri tarafından ayrımcılığa uğradığını gösterdiği sonucuna varmıştır. Buna benzer bir sonuca varan Sundaresan vd. (2018), Hazara ailelerin kızlarını okutmaya hevesli olduklarını, artık yönetime katıldıklarını ve kadınların eğitim ve açık egzersiz hakları konusunda ulusal düzeyde daha dinamik olma eğiliminde olduklarını ancak Hazaraların romanda anlatıldığı gibi ülkenin birçok yerinde hala ayrıntılı bir ayrımcılıkla karşı karşıya bulduklarını söylemiştir. Yüksek lisans tezinde romanın sadece son bölümünü ele alan Ortaq (2018), romanda insani değerlerin belirli bir ırka ya da topluma ait olmadığını

savunmuş ve Peştun kavmine mensup Emir'in Hazara kavminden Sohrab'ı evlat edindiğini belirtmiştir.

Uçurtma Avcısı romanını siyasi tarih açısından inceleyenler bulunmaktadır. Ahmed Mohammed Taher Hameed yüksek lisans tezinde Graham Swift'in *Waterland* ve Khalid Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* romanlarındaki tarih ve zaman etkileşimini yeni bir tarihsel yaklaşımla analiz etmiştir. Ona göre Khaled Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* romanı, Afganistan'ın yakın tarihi ve insanları üzerine bir meditasyondur. Romanda, Afganistan'da etnik bir savaşın varlığının tarihsel bir mesele olduğunu ifade etmektedir. Hosseini, ülkedeki azınlıklardan biri olan Hazaraların karşılaştığı baskı ve eşitsizliği göstermek için tarihi kullanmıştır (Hameed, 2022). Benzer şekilde bu fikri savunan bir başka çalışmada da romanda yazarın duygu ve düşüncelerinin konuyu gölgelediği bazı bölümler dışında olayların çoğunun olduğu gibi aktarıldığı belirtilmektedir (Najm, 2017). Yazarın romanda tasvir ettiği şey, bugünlerde durum çok değişmiş olsa bile Afganistan'ın herhangi bir noktasındaki duruma ayna tutmak gibidir (Sundaesan vd., 2018). Böylece bahsi geçen yazarlar bu eserin siyasi tarih bakımından analizini yapmışlardır.

Roman, kültür öğeleri açısından ve dış göç kültürü bağlamında da analiz edilmiştir. Örneğin, Yıldız (2012) romanda Türk kültüründen izler olduğunu ve Nasrettin Hoca'nın önemli bir yere konduğunu belirtmiştir. Ekiyor (2020), yazarın kendi yaşam öyküsünden esinlenerek güncel bir konuyu roman kurgusuyla aktardığını ve bu süreci ve aktörlerini anlamak açısından okuyucuya ışık tuttuğunu söylemiştir. Saha (2022) ise metnin geçmişe dair farklı anıların ve nostaljik özlemlerin bireylerin, toplulukların ve tüm bir ulusun kimliğini yeniden nasıl şekillendirdiğini gösterdiğini belirtmiştir. Altunay ve Çakır, *Uçurtma Avcısı* ve *Kuş Olsam Evime Uçsam* eserlerinde savaş ve göç olgusunu analiz etmiştir. *Uçurtma Avcısı* romanında göç sonrası yaşanan ekonomik çöküş öne çıkmaktadır. Savaş ve göçün çocukların bakış açısıyla anlatılması, eserin biçimsel ve içeriksel özelliklerinin çocukların seviyesine ne kadar uygun olduğu sorusunu gündeme getirmektedir (Altunay ve Çakır, 2018).

Edebî açıdan da eser ile ilgili hem Türkiye'de hem de başka ülkelerde birkaç çalışmaya rastlanmıştır. Külünk (2019), *Uçurtma Avcısı* romanı ve aynı adlı film uyarlamasını incelemiştir. Romanın söyleminin edebiyat çevrelerini aşabileceğini belirten Külünk, Hosseini'nin Afganistan'la ilgili mevcut ve gelecekteki romanlarının, dijital uyarlamaları aracılığıyla küresel alımlamasını kaçınılmaz olarak etkilediğini savunmuştur. Ruzmatova (2020) Özbekistan'da yaptığı çalışmasında, romanın edebî

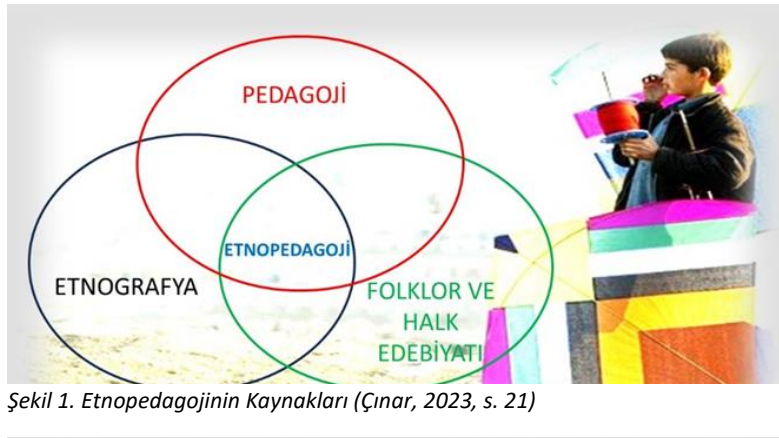
özelliklerinin önemini ortaya koymuş ve yazarın Taliban öncesi ve sonrası Afganistan'ın nesnel resmini çizmek için romanında hayati, tarihi ve kalıcı temaları kullandığı sonucuna varmıştır. İslam'a (2021) göre romandaki edebi araçlar analiz edilmiştir. Sembolizm, ima, imgelem, geriye dönüş, ironi, metafor, mübalağa, paralellik gibi edebi araçlar; romandaki farklı karakterler ve olaylar için uygun bir şekilde kullanılmış ve bağlamsal olarak doğrulanmış, uygun tarafsızlık ve tarafsızlığın yanı sıra metne uygun bağdaşıklık ve tutarlılık sağlanmıştır (İslam, 2021).

Söz konusu tezler ve makale çalışmalarında görüldüğü gibi roman; Afganistan'a dair tarih, siyaset, toplum, ırkçılık, kültür ve edebî olaylar gibi birçok konuya değinmiştir. Çalışmaların çoğunun Afganistan dışındaki ülkelerde ve ana dilleri farklı olan kişiler tarafından yapılmıştır. Aynı zamanda önceki çalışmaların çoğu uluslararası koalisyon güçlerinin (2001-2021) Afganistan'da bulunduğu yıllarda yapıldığı için çalışmaların büyük bir kısmı siyasi bir perspektiften yapılmıştır. Araştırmacıların romana farklı açılardan bakmalarının bir diğer nedeni de romanın farklı konuları ayrıntılarıyla birlikte içermesinden kaynaklanmaktadır.

Önceki araştırmalara bakıldığında etnopedagojik unsurlar hakkında, özellikle de bu romana dayanan Afganistan etnopedagojik unsurları ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu makalede, *Uçurtma Avcısı* romanının etnopedagojik unsurlar açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.1. Etnopedagoji Nedir?

Etnopedagoji etnik grupların geleneksel eğitimlerini inceleyen yeni bir bilim alanıdır. Etnopedagojinin anlamı iki sözcükten kaynaklanır: etnos ve pedagoji. Etnos sözcüğü bir kavmin veya kabilenin insanlarını ifade etmek için kullanılır. Etnik grup

Şekil 1. Etnopedagojinin Kaynakları (Çınar, 2023, s. 21)

ve etnik azınlık gibi diğer kelimelerin kökleri de aynı kelimenin birleşiminden oluşmuştur. Pedagoji ise çocuk eğitimi veya terbiyesi, çocuk yetiştirme ve bunun bilgisi anlamına gelmektedir. Buradan hareketle etnopedagojinin bir kavmin çocuklarını yetiştirme bilgisi olduğu anlamı ortaya çıkmaktadır. Etnopedagoji, bu alanın belirli bir dil ve kültüre sahip etnik gruplar için kullanılan eğitim mantığını inceleyen bir alan olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, etnopedagojinin kaynakları: pedagoji, etnografya, folklor ve halk edebiyatıdır. Bu tanımlara göre etnopedagoji, eğitim etnolojisi perspektifinden etnik gruplar arasındaki farklı çocuk eğitimi türlerinin karşılaştırmalı bir çalışmasıdır (Çınar, 2023).

Literatür incelendiğinde Türkiye'de bu alanda oluşturulmuş bazı çalışmaların olduğu görülmektedir. Akmatlı Alimbekov tarafından 2007 yılında kaleme alınan *Etnopedagoji ve Kırgız Etnopedagojisinin Temel Kavramları* başlıklı makale Türkiye'de bir ilk olma özelliği taşıırken, İkrâm Çınar tarafından yazılan ilk bilimsel kitap *Etnopedagoji: Atabek Yurdu* adlı kitaptır. Edebî eserlerdeki etnopedagojik değerlerin incelendiği çalışmalardan biri de Minara Aliyeva Çınar tarafından "4. Uluslararası Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şöleni: Cengiz Aytmatov" da sunulan *Cengiz Aytmatov'un Beyaz Gemi Adlı Eserinde Etnopedagojik Unsurlar* adlı bildiridir. Bildiri içeriğinde Aytmatov'un *Beyaz Gemi* adlı eserindeki etnopedagojik değerler analiz edilmiştir (Kaymak, 2022).

Aliyeva Çınar'ın (2022) Alimbekov'tan aktardığına göre etnopedagojinin sınırlılıkları şöyle çizdiğini belirtmiştir:

a) Halkın temel pedagojik kazanımlarına bağlı olarak çocuğu; doğumdan sonraki süreçte bakmak, büyütme, yetiştirme, terbiyelemek, kendi ayakları üzerinde durmasını sağlamak, sosyalleşme sürecine yardım etmek ve bir insan olarak topluma kazandırmak.

b) Halkın pedagojik bilim ve tecrübelerinin temel kaynakları olarak masalları, destanları, atasözlerini, bilmeceleleri, folkloru, eski yazıtları, halk şairlerinin eserlerini ve şecerelerini incelemek.

c) Halk tarafından benimsenmiş olan geleneksel talim ve terbiyenin içeriği ve yeni yetişenlere edindirilmeye çalışılan kazanımlar ve özellikler olarak iyi huylu olmak, ahlak, sağlığı koruma, ruhsal ve bedensel sağlık gelişmiş, estetik ve ruh gelişimi gibi konuları araştırmak.

d) Talim ve terbiyenin araçları olarak tabiat, ana dil, emek, örf-adet, halk el işleri, din konularını incelemek.

e) Talim ve terbiyenin metotları olarak örnek gösterme, anlatmak, inandırmak, dua etmek, rica etmek, akıl vermek, işaretler, övgü, beddua etmek, hatırlama, alıştırma, cezalar, korkutma vs. gibi yöntemleri incelemek.

f) Dünya halkları arasında pedagojik medeniyetler yönünden benzerlikler ve ayrılıklar kapsamında örneğin, "Türk halklarının pedagojik medeniyeti ile Slav halklarının pedagojik medeniyetlerinin karşılaştırılması."

g) Pedagojik olarak halklar arasında yerleşmiş olan ideal insan tiplerini incelemek ve günümüzdeki talim ve terbiye programlarının etnopedagojik yönlerden geliştirilmesi konuları üzerinde çalışmak.

h) Öğretmen ve velilerin etnopedagojik medeniyetlerinin geliştirilmesi konuları üzerinde çalışmalar yapmak (Alimbekov, 2007'den akt. Aliyeva Çınar, 2022, s. 3-4).

Böylece etnopedagoji sınırlar çerçevesinde tanımlanmıştır. Etnopedagoji araçları hakkında Çınar (2023: 27-28), *Etnopedagoji: Atabek Yurdu* kitabında şöyle der:

Etnopedagojinin araçları halk edebiyatı ve folklordur. Bunu ayrıntıyla yazmak gerekirse; masallar, atasözleri, özlü sözler, deyimler, kıssalar, fıkralar, latifeler, halk şiirleri, halk hikâyeler, efsaneler, mitolojik rivayetler, türkü ve ninniler, müzik nağmeleri, desen ve motifler, bilmece, sınamalar, hırslandırmalar, şaşırtmacalar, şoşartmalar, şaka ve yarenlikler, maniler, dua ve beddualar, din kültürü (dinî gelenek ve dinle ilişkilendirilen adetler), beden dili ve işaretler, çocuk oyunları ve çocuk büyürken çevreden edindikleri görüş, görünüş ve hatıralar gibi çok geniş bir malzemedir.

Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* romanındaki etnopedagojik unsurlar ortaya çıkarmak ve bu unsurları sistematik bir şekilde ifade etmek Alimbekov (2007) ve Çınar (2023)'ün belirlediği etnopedagojinin araçlarına denk gelmektedir. Bu kaynaklardan yola çıkarak çalışmada Khaled Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* romanındaki etnopedagojik unsurlar ele alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Khaled Hosseini'ye ait olan *Uçurtma Avcısı* adlı roman incelenmiştir. Romanda yer alan etnopedagojik öğelerin ortaya çıkarılarak Afganistan'ın informal eğitim sisteminde çocuk yetiştirmeye dayalı değerlerin neler

olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçtan hareketle araştırmada "Khaled Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* romanında yer alan etnopedagojik unsurlar nelerdir? sorusuna yanıt aranmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yaklaşım ve deseni, incelenen doküman, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yaklaşımı ve Deseni

Bu araştırmada Khaled Hosseini'e ait olan *Uçurtma Avcısı* adlı romanında yer alan etnopedagojik unsurlar incelendiği için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. "Nitel araştırmalarda, araştırmacı, çoğunluk hakkındaki genel doğrunun ne olduğunu bulmak yerine, dikkatli ve titiz bir biçimde belirli ya da özgün olanı derinliğine anlamak ister. Bunun için de tek bir durum veya küçük, tesadüfi olmayan, maksatlı bir örneklem seçilir" (Merriam, 2015, s. 215). Araştırmada nitel yöntemlerden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Merriam'a göre temel nitel araştırmada araştırmacılar, insanların yaşamlarını nasıl yorumladığıyla, dünyalarını nasıl oluşturduklarıyla ve deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgilenirler (s. 22-23). Bu süreçte Hosseini'nin eseri incelenmiş, mevcut etnopedagojik unsurlar tespit edilmiş ve bulgular şeklinde verilmiştir.

2.2. İncelenen Doküman

Bu araştırmanın inceleme nesnesini Khaled Hosseini'e ait olan *Uçurtma Avcısı* adlı romanı oluşturmaktadır. *Uçurtma Avcısı*, Afganistan'ın siyasi tarihi, sosyolojisi, kültürü, edebiyatı, dış göçü ve etnik grupları hakkında bir baba-oğul ve iki kardeş arasındaki aile ilişkisi bağlamında yazılmış bir romandır. 2003 yılında yayınlanan roman, 42 dile çevrilmiş ve 70 ülkede en çok okunan kitaplar listesine girmiştir. Türkiye'de 2004'te Everest Yayınları tarafından Türkçe olarak yayımlanmıştır. Kitaba ait ayrıntılı bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. *Khaled Hosseini'nin Uçurtma Avcısı Romanı'na Ait Özellikler*

Kitabın Adı	Yazarı	Çevirmeni	Yayınevi	Sayfa Sayısı	Basım Sayısı
Uçurtma Avcısı	Khaled Hosseini	Püren Özgören	Everest	375	88. Basım

2.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 189). İlgili araştırmada incelenen konu hakkında bilgi sağlanan yazılı belgelerin analizine dayalı veri toplamaya doküman incelemesi denir (Karataş, 2015).

Veri toplama sürecinde Khaled Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* seçilerek baştan sonuna kadar okunmuştur. Eser içerisinde yer alan etnopedagojik değerler tek tek tespit edilmiş, ilgili kategoriler altında listelenmiştir.

- Kültürel Miras
 - Şiirler
 - Türküler ve Latifeler
 - Soyu Bilmek
 - Uçurtma Kovalama Oyunu
 - Şercengi Yarışması
 - Buzkaşı Turnuvası
 - Millî Attan Oyunu
 - Düğün Marşı
 - Dinî İnançlar
 - Önemli Millî Günler
- Evrensel Değerler
 - Dostluk ve Fedakârlık
 - Doğruluk ve Dürüstlük

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada veriler tümdengelimci araştırma yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler daha önceden araştırma sorusu veya alt sorularından yola çıkılarak belirlenmiş temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 244). Bu doğrultuda *Uçurtma Avcısı* adlı eserde belirlenen etnopedagojik unsurlar özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Bulguların analizleri Bursa Uludağ Üniversitesinde etnopedagoji dersi veren iki

araştırmacı ile paylaşarak tartışılmış, böylece verilerin güvenilirliğine ilişkin tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır.

Çınar'ın (2023, s. 27-28) etnopedagojinin araçlarının halk edebiyatı ve folklor unsurların alt başlıkları olduğunu belirtmesinden yola çıkarak, Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* adlı eserinde diğer etnopedagoji araçların yanı sıra kültürel mirasın aktarımında ve evrensel değerlere ait etnopedagojik unsurlar tespit edilmiş ve aşağıdaki başlıklar altında sınıflandırılmıştır: Kültürel mirasın alt başlıkları şiirler, türküler ve latifeler, soyu bilmek; uçurtma kovalama oyunu, şercengi yarışması, buzkaşı turnuvası, millî attan oyunu, düğün gelenekleri, dinî inançlar, önemli millî günler gibi unsurlar ile dostluk ve fedakârlık, doğruluk ve dürüstlük.

3. BULGULAR

Bu bölümde, ilgili eserde yer alan etnopedagojik unsurlar ele alınıp başlıklar halinde sunulmuştur.

Uçurtma Avcısı adlı roman, Afganistan halkının sosyo-kültürel kimliğinin ana bileşenlerini oluşturan ve etnopedagojik ve evrensel değerler açısından önem taşıyan kültürel mirasın aktarılması unsurları açısından analiz edilmiştir.

3.1. Kültürel Mirasın Aktarılması

Kültürel miras, daha önceki kuşaklar tarafından oluşturulmuş yerel ve evrensel değerlere sahip olduğuna inanılan esere verilen genel bir isimdir. Kültürel mirasın farklı türlerinden biri folklor, gelenekler, dil ve bilgi gibi soyut kültür öğeleridir. Bu çalışmada Khaled Hosseini'nin *Uçurtma Avcısı* romanında var olan bu öğeler, etnopedagoji unsurları başlığı altında tek tek ele alınmıştır.

3.1.1. Şiir, Türkü ve Fıkra

Bu eser, şiirler ve efsaneler ilgili ya da ait oldukları toplum ya da etnik grup hakkında önemli bilgiler içermektedir. Atasözlerinde yer aldığı gibi toplumsal hayattan deneyimlere kadar birçok konu başlığı burada da görülmektedir. İlgili eserde şiir ve efsaneye yer verilmiştir. Eserde yer alan efsane ve şiirlerin etnopedagoji biliminin ışığında değerlendirilmesi sonucunda saptanan bulgular şunlardır:

*"Yüksek bir dağın tepesinde durdum,
Ve Ali'yi, Allah'ın Aslanını çağırdım.
Oh, Ali, Allah'ın Aslanı, İnsanların Kralı,
Şu yaralı kalplerimize sevinç getir."* (Hosseini, s. 12)

Afganistan halkı arasında özellikle de Hazaralar arasında Hz. Ali; garibanlara yardım eden, güçlü, cömert ve zeki bir insan olarak bilinir. Bu yüzden halk şiirinde ve halk türkülerinde "Allah'ın Aslanı" olarak anılır. İnsanlar Allah'a dua ederken, Hz. Ali'yi Allah ile kendileri arasında bir aracı olarak görürler. Hatta şiirlerde bazen doğrudan Hz. Ali'den yardım istedikleri de anlaşılır. Örneğin bir insan yerden çok ağır bir şey kaldırırken ya da ayağa kalkarken "Ya Ali!" der. Böylece insanlar bir işi kesin bir kararla başarmak için kendilerini bu şekilde motive etmektedirler.

Kişi adı olarak da çoğu ebeveyn çocuğuna Ali ismi vermektedir. Romanda da karakterlerin birinin adı Ali'dir. Ali'nin karısı Sanavber adında Hazara bir kadının güzel bir sesi vardır. Sanavber, kocası Ali'den ayrılmadan önce yukarıdaki türküyü kendisiyle birlikte söyler. Emir ve Hasan, Sanavber'in söylediği türküyü bir kez de Ali'nin sesinden duymak isterler. Ali bu ezginin bir kıtasını söyler ancak Tabibi'nin *Timurlu Döneminde Herat'ın İhtişamı* adlı kitabında yer aldığı üzere Afganistan'da söylenen şiirin tam sözleri daha da uzundur ve türkünün bir halk hikâyesi olduğu söylenir.

*"Gel Mazar'a [Mezar-ı Şerif] gidelim Molla Mehmet Can
Güller ile lale bahçelerini seyretmeye gidelim, vay vay dilber can
Sahî Can (Hz. Ali) dergahında şikâyetim var
Perişanca senin elinden ey yar
Öleyim de gelesin mezarıma
Her daim duana intizarım var*

*Yüksek bir dağın tepesinde durdum,
Ve Ali'yi, Allah'ın Aslanı'nı çağırdım.
Oh, Ali, Allah'ın Aslanı, İnsanların Kralı,
Şu yaralı kalplerimize sevinç getir.*

*Allah'ın aslanı Ali, derdime derman eyle
Yalvarışlarımı Allah'a havale eyle
Mum sana adak yakarım
Nerede bir aşık varsa derdine derman eyle"* (Hosseini, s. 12)

Romanda bir bölümü yer alan yukarıdaki şiir, insanlar Hazreti Ali'yi Tanrı ile kendileri arasında bir aracı olarak gördüklerinde söylenir. Şiirde, cömert ve eli açık anlamına gelen "Sahî" kelimesi Hz. Ali için bir lakap olarak kullanılır.

Bu şiirin yanında eserde diğer şairlerin şiirleri de söylenmiştir. Yazar; Emir'in okuldan ve Rahim Han'dan Mevlana, Hayyam, Hafız, Saadi, Beydel ve Cami'den şiirler okuduğundan söz eder. Ayrıca halk arasında öğüt olarak Nasrettin Hoca'nın latife fıkraları da söylenmektedir. Şiir okumak ve latife söylemek Afganistan'da halk arasında yaygın bir hobidir. Hatta bazen bir bakkalın günlük sohbetinde ünlü şairlerin ve latifecilerin yazdıkları atasözü ve deyim olarak kullandığı duyulabilir. Eserde 26 yıl sonra Kaliforniya'dan dönen Emir, bir gün Ferit'in evine misafir olur. Ferit, Emir'e şöyle der:

Ağa, Nasrettin Hoca'nın kızıyla ilgili hikâyeyi biliyor musun? Hani bir gün kızı eve gelmiş, kocasının onu dövdüğünden yakınmış. Hoca bunun üzerine kızı bir güzel pataklamış, sonra da evine yollamış, ama önce sıkı sıkı tembihlemiş: Hocana de ki, Hoca'yla başa çıkamazsın. Kızını her dövüşünde, Hoca da senin karını pataklayacak! (Hosseini, s. 270).

Ferit her konuştuğunda Nasrettin Hoca'dan bir fıkra anlatır. Emir fıkraları duyunca kendi kendine "Yeryüzünde, kurnaz Hoca'ya ilişkin birkaç fıkra bilmeyen tek bir Afgan yoktur." (Hosseini, s. 270) der.

Afganistan'da Nasrettin Hoca, kitaplarda ve halk arasında Molla Nasrettin olarak bilinir. Halk arasında Nasrettin Hoca bazen zeki bir insan olarak bilinirken bazen de aptal yerine konulmaktadır. Ama Nasrettin Hoca'nın fıkraları ister olumlu ister olumsuz olsun her zaman karşısındakine ders vermek, yanlışlarını düzeltmek, öğüt vermek ve iyi yolu göstermek için kullanılan öğretim aracıdır.

3.1.2. Soyunu Bilmek

Kültürel mirasın aktarılması açısından bir diğer konu da bireyin soyunun ve kökeninin bilinmesidir. *Uçurtma Avcısı* adlı romanında olduğu gibi Cengiz Ayıtmatov'un *Beyaz Gemi* romanında da bu durum önemsenmektedir. *Beyaz Gemi* romanında, yedinci göbeğe kadar atalarının kim olduğunu bilmek Kırgızların önemli geleneklerinden biridir. Kırgızlar çok eski zamanlardan beri ataerkil yapıya dayanan bir sistemi benimsemişlerdir. Bir kişinin soyu baba tarafından devam ettiği için Kırgız halkının her bireyi baba tarafından yedinci atasına kadar soyunu bilmek zorundadır (Çınar, 2017). *Uçurtma Avcısı* adlı romanında Afganların soyunu sopunu bilmesi

hakkında da benzer değerler göze çarpmaktadır. Romanda General Taheri, kızı Süreyya'ya Emir'i anlatırken şöyle der:

"Kan çok güçlü bir şeydir, kızım, bunu asla unutma."

"Emir Can'ı ele alalım. Babasını hepimiz tanırız. Kabil'de büyükbabasını tanırdım, onun büyük-büyükbabasının kim olduğunu bilirdim. İstersen, hemen şuracıkta kuşaklarca geriye gidip bütün atalarını sayıp dönebilirim. İşte bu yüzden babası -Allah rahmet eylesin- Khastegari'ye (kız isteme) gelince, bir an bile duraksamadım. Ve inan bana, eğer babası senin soyunu sopunu bilmeseydi, buraya gelip seni istemezdi. Kan çok güçlü bir şeydir, kızım, ama evlat edindiğin zaman, yuvana kimin kanını soktuğunu asla bilemezsin. Bak, Amerikalı olsaydın fark etmezdi. Burada insanlar aşk için evleniyor; aile adı, ecdat filan söz konusu bile olmuyor. Evlat edinirken de aynı şey; bebek sağlıklı olduğu sürece herkes mutlu. Ama biz Afganız, kızım!" (Hosseini, s. 191).

Afganistan genel olarak dağlık bir konuma sahip olduğundan ülkedeki insanlar çok eski zamanlardan beri belirli bölgelerde yaşamaktadır. Farklı bölgelerde birbirlerinden uzakta yaşamaları, kendi aralarında da aynı geleneği sürdürmelerine neden olmuştur. Özellikle halkın soy birliği güçlenmiş ve kabileleri birbirine bağlayan ayırt edici bir unsur haline gelmiştir. Hatta bazı kabilelerin yazılı bir şecere listesi bile vardır. Kendilerine kim oldukları ve nereden geldikleri sorulduğunda, babalarından ve dedelerinden başlayarak çok eski zamanlara kadar uzanan kâğıt üzerine yazılmış uzun bir isim listesi göstermektedirler. Yukarıdaki metinde de belirtildiği gibi bireylerin soyunu bilmek çok önemlidir. Özellikle birisi ortak bir ticarete başlamak veya bir kişiyle evlenmek gibi ortak bir hedefe başlamak istediğinde soyuna dikkat edilir. Roman, okuyucularına bu etnopedagojik değeri etkili biçimde anımsatmaktadır.

3.2. Yerel Oyunlar

Afganistan'da farklı vilayetlerdeki insanlar arasındaki geleneksel oyunlar hâlâ yerini korumaktadır. Bu oyunlar hem çocuklar hem de yetişkinler tarafından oynanmaktadır. *Uçurtma Avcısı* adlı romanında Uçurtma Kovalaması oyunu, Şercengi, Buzkaşı, Attan, Saklambaç, Mistik, Loto, İskambil ve Pençper gibi oyunlar ve eğlencelerden bahsedilmektedir. Bu çalışmada bu oyunlarının bazıları Afganistan toplumunda ne anlama geldiği ele alınmıştır.

3.2.1. Uçurtma Kovalama Oyunu

Kış, Kabil'deki her çocuğun en sevdiği mevsimdir. Kar yağınca okullar tatil edilir. Tatil günlerinde kış oyunları özellikle uçurtma kovalama oyunu çocukların ve gençlerin başlıca eğlencelerinden biridir. *Uçurtma Avcısı* romanının yazarı Hosseini, Afganistan'daki uçurtma yarışması hakkında şunları söylemiştir:

"Uçurtma yarıştırmak, Afganistan'da eski bir kış geleneğiydi. Turnuva, sabah erken başlar, kazanan uçurtma tek başına gökyüzünde süzülünceye kadar da sona ermezdi-bir turnuvanın hava karardıktan çok sonra bittiğini anımsıyorum. Bir uçurtma avcısı uçurtmayı eline geçirdi mi, kimse onu elinden alamazdı. Bu bir kural değildi, bu bir gelenektir. Avcılar için en değerli ödül, kış turnuvasında yere en son düşen uçurtmaydı. O bir şeref madalyasıydı; bir rafta sergilenen, konuklara gösterilen bir ödül." (Hosseini, s. 52).

Oyun, çoğu okulun tatil olduğu kış aylarının sonunda ulusal bir turnuva olarak oynanmaktadır. Bu oyun, geniş alanlarda ve rüzgârlı havalarda yarışma şeklinde oynanır. Yarışmada; gökyüzünde uçurtma avlamak, uçurtmaları savaştırmak ve ayrıca ipi kesilen uçurtmanın peşinden koşmak yer alır. Oyun oynanırken oyuncu sırtı rüzgâra dönük olarak durur. Uçurtmasını dizgin noktasından tutar ve ipi serbest bırakır. Yeterli rüzgâr varsa uçurtma hemen havalanacaktır. Uçurtmanın kişiden biraz uzaklaşmasına izin verilir. Ardından uçurtma yukarı bakacak şekilde ipi çekerek tırmanması sağlanır. Bu işlem, uçurtma sabit bir rüzgâr bulmak için gerekli irtifayı kazanana kadar tekrarlanır. Yarışmanın galibi ödüllendirilir. Ayrıca galip gelen kişi; ailesine, mahallesine ve hatta şehrine gurur ve şeref madalya kazandırmış olur.

3.2.2. Şercengi

"'Şercengi' sözcüğü şiir okuma yarışması anlamına gelmektedir. Yarışmada, her kişi ezberinden bir şiir okur ve bir sonraki kişi şiirine o dizinin son harfiyle başlamak zorundadır. Yarışmacı kendi şiirlerinden veya diğer şairlerin şiirlerinden söyleyebilir. *Uçurtma Avcısı* romanında baş kahraman Emir, *Şercengi* hakkında şöyle der:

"Okulda şercengi denen bir oyun oynardık; bir tür şiir yarışması. Edebiyat öğretmenin gözetiminde yapılır, aşağı yukarı şöyle gelişirdi: Sen bir şiirden bir dize söyledin, rakibin de altmış saniye içinde, senin ağzından çıkan son harfle başlayan bir başka dize söylemek zorundaydı. Hayyam, Hafız ve Rumi'nin ünlü mesnevisinden düzinelerce dizeyi ezberliyordum." (Hosseini, s. 20).

Yazar, Emir'in genç yaşta şiir okuduğundan bahseder. Afganistan'da şiir okumak, okul çocukları ve gençlerin yanı sıra halk arasında da yaygın bir eğlencedir. İki üç kişi bir araya geldiklerinde, eğlenmek için ezbere şiir okuma yarışına başlarlar.

3.2.3. Buzkaşi

Buzkaşi (keçi çekme oyunu) Afganistan ovalarında ilkbahar ve sonbahar aylarında uygulanan geleneksel bir spor ve oyundur. Buzkaşi, Orta Asya halkları özellikle Karakalpaklarda Kökpar diye geçer ve Afganistan'ın kuzey bölgesindeki halk arasında Buzkeşi olarak adlandırılır. Kökeni bilinmemekle birlikte, Buzkaşi'nin ortaya çıkış tarihinin çok eski zamanlara dayanması muhtemeldir. Efsaneler bu sporun ilk olarak Sir Derya bölgesinde oynandığını söyler. Türkler ve o bölgenin diğer halkları, o bölgenin bozkırlarından bugünkü Afganistan'a göç etmiş ve atı bir savaş aracı olarak kullanmışlardır. *Uçurtma Avcısı* romanında baş kahraman Emir, Buzkaşi hakkında şöyle der:

"Babanın beni ilkbaharın ilk günü, Afgan yılbaşında götürdüğü yıllık Buzkaşi Turnuva'sını anımsıyorum. Buzkaşi Afganistan'ın milli tutkusuydu, hala da öyledir..."

O gün izleyiciler avaz avaz bağırıyor, meydandaki atlılar savaş naraları atarak, bir toz bulutu içinde, hayvan leşini kapmaya çalışıyordu. Toprak atların toynakları altında sarsılıyordu. Biz yukarıdaki tribünlerden seyrediyorduk; biniciler önümüzden doludizgin, haykırarak, kükreyerek geçiyor, atların ağızlarından salyalar, köpükler fışkırıyordu." (Hosseini, s. 22).

Buzkaşi Turnuvaları, Nevruz Bayramı'na yakın havalar ısınmaya başladığında düzenlenir. At binen oyunculara "Çependaz" denir. Çependazlar, bir atın sırtına binip oyun alanındaki bir keçi leşini yerden kapmaya çalışır. Dört nala kaldırdığı atıyla stadın çevresinde bir tur attıktan sonra hayvan leşini önceden belirlenmiş beyaz çizgi ve bayrakla işaretlenmiş olan ve helal daire denilen bir alana atmaya çalışır. Bu arada öteki çependazlar onu kovalar ve leşi elinden almak için her yolu dener. Tekme, yomruk, kırbaç savurmak ve tırmıklamak serbesttir. Seyirciler sürekli bağırıp çağırarak oyunun heyecanını daha da artırır. Yazar, bu oyunların etnopedagojik kazanımlarını okurlarıyla paylaşmaktadır.

3.2.4. Attan Millî

Attan, Afganistan'ın millî danslarından biridir. Bu dans Afganistan'da yaşayan Peştun etnik grubu arasında popülerdir. Tarih boyunca farklı biçimler almıştır. Bu

dansın kökeni Zerdüştlük dönemine kadar uzanır. Zerdüştlüğün Peştun halkının resmî dini olduğu zamanlarda, ateşin etrafında dönerek Avesta'dan Attan'a çok benzeyen ilahiler söylerlerdi. Ahmed Şah Durrani, Afganistan'ın kurucusu, zaferinden sonra Attan resmî bir şekil almıştır. Attan genellikle genç erkek ve kadınlar tarafından toplu olarak icra edilir. Romanın başkarakterinde olan Emir, kendi düğün töreninden bahsederken şöyle der:

Tabaklar dolusu, rengârenk yiyecekler anımsıyorum; çoban kebabı, şoleh-goştı ve safranlı pilav. Baba divanda aramızda oturuyor, gülümsüyor. Terli erkekler halka olmuş, geleneksel Attan dansı yapıyor; zıplıyor, eğiliyor, tabla'nın delice ritmine uyup hızlanıyor, daha da hızlanıyor, sonunda bitkin bir halde halkadan kopuyorlar (Hosseini, s. 175).

Attan davul ve tabla denen müzik aleti eşleğinde oynanır. Dans, baş, vücut ve ellerin düzenli olarak sallanmasıyla Semah dansına benzer dairesel bir şekilde gerçekleştirilir. Bu dansı icra edenler kendilerini ve seyircileri heyecanlandırır. *Attan*, eskiden savaştan önce ve zaferden sonra askerlerin toplanması için kullanılırdı. Günümüzde askeri alanlar, festivaller, düğünler ve diğer toplantılar sırasında bir karşılama olarak kullanılır.

3.3.1. Düğün Marşı

Aheste Boru (Usulca Git)

Usulca Git şarkısı eski bir Afganistan düğün marşüdür. Bu marş düğün günü gelin baba evinden ayrılırken söylenir. Gelin ve damadın başı üstüne Kur'an tutulur. Başta gelinin anne ve babası olmak üzere gelinin ailesi tarafından *Usulca Git* düğün marşı söylenir. Bu marş, geline veda etmek ve ona bazı öğütler vermek için söylenir.

*Sabahı kilitleyip anahtarını kuyuya at,
Usulca git, güzelim ayışığım, usulca git.
Sabah güneşine doğmayı unuttur,
Usulca git, güzelim ayışığım, usulca git.* (Hosseini, s. 174)

Günümüzde durum biraz değiştiyse de eskiden gelinler; baba evinden ayrıldıktan sonra annesi, babası ve kardeşleriyle istediği zaman görüşemezler. Evlendikten uzun zaman sonra bazen bayram gününde ancak görüşebilirler. Eskiden bu durum daha yaygındı. Gelin, baba evinden ayrıldıktan sonra anne ve babasını bir daha ne zaman göreceği belli değildir çünkü hem gelenek olarak kızın evlendikten sonra başkasının malı olduğu düşünülür hem de maliyet açısından bu durum zor karşılanır. Gelinin

evlendikten sonraki ilk aile ziyaretinin özel olması gerekir. Bu sebeple törene benzer bazı âdetlerin gerçekleşmesi gerekir. Damat, akrabasından bir grup kişiyle gitmesi gerekir. Ayrıca damadın gelinin annesine bir inek vermesi gerekir. Gelinin yakın akrabalarına da birer kıyafet alınması gerekir. Bu durum gelinin ailesiyle görüşmesini zorlaştırır. Çoğu zaman hem gelin hem de ailesi gözyaşları içinde birbirlerinden ayrılırlar. Bu yüzden gelinin annesi kızına hayatı boyunca aklında kalacak bazı öğütler verir. "Usulca Git" düğün marşı, ailesinin geline söylediği sözlerden biridir.

Bu şarkı köylerde gelinin akrabaları tarafından şehirlerde ise profesyonel şarkıcılar tarafından söylenmektedir. Düğün programının sonunda gelin ve damat birlikte düğün salonundan çıkarken gelinin ailesinin yanında bulunan şarkıcılar "Sabahı kilitleyip anahtarını kuyuya at / Usulca git, güzelim ayışığım, usulca git. Sabah güneşine doğmayı unuttur / Usulca git, güzelim ayışığım, usulca git" marşı söylerler.

3.4.1. Dinî İnançlar

Afganistan halkının kendine özgü bir yaşam biçimi ve farklı bir geleneksel kültürü vardır. Bu nedenle kültür bağlamında din anlayışı da buna göre farklı şekillenmiştir (Ali, 2023). Bir çocuk doğduğunda büyüene kadar ailesinin ona uyguladığı kendi yaşam değerleriyle yaşar. *Uçurtma Avcısı* adlı romanında bu değerlerden bazıları aşağıdaki gibi ortaya çıkarılmıştır:

- *Kurban kesme geleneğine göre kurban eti üçe bölünüyor; biri aileye, biri dostlara, biri de fakirlere. Baba her yıl, etin tamamını yoksullara dağıtıyor. Zenginler yeterince şişmen, diyor* (Hosseini, s. 79);
- *Her Cuma ölülerin mezarına gitmesi ve Kur'an okuması* (Hosseini, s. 184);
- *Yolculuğa çıkan bir kişiyi veya baba evinden ayrılan bir gelini Kur'an'ın altından geçirmesi* (Hosseini, s. 186);
- *Çocuk dünyaya gelince birisi onun minik kulağına Ayet-ül Kürsi duasını okumak; çocuğu nazardan korumak ve kem gözleri koymak için bir tavada isfand yakması* (Hosseini, s. 216).
- *Ramazan'da iftar vaktini haber vermek için Top patlatılması* (Hosseini, s. 250);
- *Allah nezdinde birinin hacet isteme duası kabul edilmesi için nazr (adak) yapması, namaz kılması, zekât vermesi ve oruç tutması* (Hosseini, s. 186 ve s. 352).

3.5.1. Önemli Millî Günler

Millî gün, Afganistan'da neredeyse tüm ulusun hayatında mutlu veya üzücü bir olayın gerçekleştiği bir gündür. O günde millî birlik gelişir ve toplumda genel bir mutluluk görülür. *Uçurtma Avcısı* adlı romanında millî günlerden *Nevruz Bayramı ve Kırmızı Gül Festivali ve Yelda Gecesi* gibi bazılarına değinilmiştir.

Kırmızı Gül Festivali güneş yılının yılbaşı gününe, yani Nevruz günlerine denk gelir. Afganistan'da genel olarak kışın soğuk ve karlı geçer. İnsanlar ilkbaharın gelişine sabırsızlanırlar. İlkbahar kutlamak için kırmızı gülün ilk yeşerdiği Mezar-ı Şerif şehrine giderler. Kırmızı Gül Festivali yeni yıl ve yeni hayat olarak kutlanır ve insanlar gelecekte yeni ve güzel olayların olmasını dilerler.

Afganistan'da her yıl kutlanan bir diğer önemli olay ise Yelda Gecesi'dir. *Uçurtma Avcısı* romanında yazar, Emir'in Yelda gecesi hakkındaki anısını şöyle anlatır:

"Afganistan'da Yelda, Cadi (Aralık) ayının, yani kışın ilk, yılın da en uzun gecesidir. Yelda gecesi Hasan'la geleneğe uyar, geç saatlere kadar uyumazdık; ayaklarımızı kürsünün altına sokar, sobaya elma kabukları atan, bu en uzun gecede bize sultanların, hırsızların masallarını anlatan Ali'yi dinlerdik. Yelda'yı, çıldırır, kendilerini mum alevine atan pervaneleri, güneşi aramak için dağlara tırmanan kurtları hep Ali'den öğrendim. Ali, yelda gecesi karpuz yiyenlerin bir sonraki yaz hiç susamadıklarına yemin ederdi." (Hosseini, s. 147).

Yelda Gecesi'nde aileler geç saatlere kadar uyumaz ve büyükler herkese masallar ve hikâyeler anlatır. Zengin bir akşam yemeğinin yanı sıra aileler en çok karpuz ve nar olmak üzere çeşitli meyveler hazırlarlar ve bu meyveleri ikram ederler. Yemekten sonra Hafız Divanı gibi meşhur şairlerin kitabı ile fal bakılır.

3.6. Evrensel Değerler

Evrensel değerler; farklı kültürler, toplumlar ve tarihsel dönemler boyunca insanlar tarafından paylaşılan bir dizi temel ilke veya inançtır. Bu değerler genellikle ahlaki ve etik yargıların temelini oluşturur ve bireylerin doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü ayırt etmelerine yardımcı olur. Eğitim tarihi ve etnopedagojik araçlara bakıldığında değer eğitiminin bulunan her fırsatta verildiği görülür (Çınar, 2023, s. 102). Bu bilgilerden hareketle *Uçurtma Avcısı* romanı da fedakârlık, dostluk ve dürüstlük gibi evrensel değerlerin eğitime dair unsurlar içermektedir.

3.6.1. Dostluk ve Fedakârlık

Khaled Hossein'in *Uçurtma Avcısı* romanı tüm olayların yanı sıra fedakârlık ve derin bir dostluğu anlatır. Çocukken kendileri bilmese de aslında iki çocuk kardeştir. Aynı kadından süt emme ve aynı evde yaşama deneyimini paylaşırlar. Emir, Hasan'la ilgili anılarını şöyle anlatır:

Yaşamımın ilk on iki yılını Hasan'la oynayarak geçirdim. Bazen, bana bütün çocukluğum Hasan'la geçirilen uzun, puslu bir yaz günüymüş gibi gelir: babamın bahçesindeki ağaçların arasında birbirimizi kovalayarak, saklambaç, hırsız-polis, Kızılderili-kovboyculuk oynayarak, böceklerle işkence ederek... en büyük başarımızı da, hiç tartışmasız, bir arının iğnesini kopardığımız gün tattık; bir ipe bağladığımız zavallı hayvanı, uçmaya her yeltenişinde çekiyorduk (Hosseini, s. 26).

Emir ve Hasan her zaman birlikte oynarlar. Emir okuldan döndüğünde, genellikle yemek yedikten sonra, Emir Hasan'ı birlikte oynamak için odasına çağırır. Emir, oyun oynamanın yanı sıra bir hikâye kitabı getirmeyi ve Hasan'a hikâyeler okumayı asla unutmaz. Hasan ise her zaman ve her yerde, mutlulukta ve üzüntüde Emir'e eşlik eder. Romandaki ana uçurtma avcısı da Hasan'dır. Hasan, turnuvalar sırasında gökyüzünden ipleri kesilen uçurtmaları göğe bakmadan düşecekleri gölgeden takip eder, peşlerinden koşar ve onları yakalar. Yakaladığı uçurtmaları Emir'e getirdikten sonra başarı puanı hep Emir'in hesabına yazılır ve Emir ödüllendirilir. Çünkü Hasan, dostu Emir'den hiçbir karşılık beklemeden ona yardım eder. Her iki çocuk da birbirlerine o kadar içten bağlıdır ki onları ayıran şey sosyal statüleridir. Hasan, Emir'in hizmetçisidir. Hasan, Hazara etnik grubundandır. Emir ise bir Peştun'dur. Statü eşitsizliği Emir'i sürekli rahatsız eder ve Hasan'ı kıskanmasına neden olur. Emir, Hasan'ı ailesine kötü göstermek için kol saatini ve banknotları Hasan'ın döşeğinin altına saklayarak Hasan'a hırsızlık yaptığı iftirasını atar. Aile büyüğü Baba, Hasan'a saati ve banknotları çalıp çalmadığını sorunca Hasan, arkadaşı Emir'i Baba'nın öfkesinden kurtarmak için işlemediği bir suçu üstlenir. Baba, durumu sorgulamak için Hasan ve babası Ali'yi yanına çağırır. Emir durumu şöyle anlatır:

Her ikisi de ağlamıştı; kızarmış, şişmiş gözlerinden belliydi. Baba'nın karşısında, el ele durdular; insanların canını böylesine yakmayı ne zaman ve nasıl öğrendiğimi merak ettim.

Baba doğruca konuya girdi: "Bu parayı çaldın mı? Emir'in saatini çaldın mı, Hasan?"

Hasan'ın cılız, çadak bir sesle verdiği yanıt, tek kelimeydi: "Evet."

Yüzüme tokat yemişçesine irkildim. Yüreğim ağırlaştı, gerçeği haykırmaya hazırlandım. Sonra, anladım: Bu, Hasan'ın benim için yaptığı son fedakârlıktı. Hayır, deseydi Baba ona inanırdı, çünkü Hasan'ın asla yalan söylemediğini hepimiz bilirdik. Ve Baba ona inandığı zaman, ben suçlanacaktım; durumu, gerçekte kim olduğumu açıklamak zorunda kalacaktım. Baba beni asla, asla bağışlamayacaktı. Ona ihanet ettiğimi bilmesine karşın, beni bir kez daha, belki de son kez kurtarıyordu. O an onu bütün yüreğimle sevdim, hiç kimseyi sevmediğim kadar çok sevdim ve ona otların arasındaki yılan olduğumu, göldeki canavar olduğumu söylemek istedim (Hosseini, s. 108).

Hasan'ın yaptığı fedakârlığından sonra Emir ve Hasan arasındaki dostluk daha da artar ancak ülkedeki siyasi değişiklikler nedeniyle Emir ve babası Kaliforniya'ya, Baba'nın en yakın arkadaşı Rahim Han ise Pakistan'a göç etmek zorunda kalır. 26 yıl sonra Rahim Han, Emir ile telefonda görüşür ve Pakistan'a gelmesini söyler. Emir konuyu şu şekilde açıklar:

"Karşı uçtakinin yalnızca Rahim olmadığını biliyordum. Kefareti ödenmemiş günahlarımla dolu geçmişimdi.

Rahim Han'ın telefonu kapatmadan hemen önce, aklına son anda gelivermiş gibi söylediği şeyi düşündüm: Yeniden iyi biri olmak mümkün. Bir kez daha yukarıya, ikiz uçurtmalara baktım. Hasan'ı düşündüm. Baba'yı. Ali'yi. Kabil'i. Her şeyi değiştiren o 1975 kışına kadar olan yaşamımı. Her şeyi değiştiren ve beni bugün neysem o yapan kişi." (Hosseini, s. 2).

Rahim Han telefonda Emir'e Hasan ve oğlu Sohrab'ın Kabil'de zor durumda olduklarını söylediğinde, Emir kefareti ödenmemiş günahlarla dolu geçmişini hatırlar. Hasan'ın uçurtma kovalama oynarken yaptığı iyilikler ve fedakârlıklar aklına gelir. Hasan'ın fedakârlıklarını takdir etmediği için vicdan azabı çeker. Emir, Rahim Han'ın yanına Pakistan'a gider. Hasan ve oğlu Sohrab'ın hayatlarını kurtarmak için her türlü riski göze alarak Afganistan'a döner. Kabil'de Hasan artık hayatta değildir. Emir, telafi edilmemiş günahlarla dolu geçmişinin kefareti için Hasan'ın oğlu Sohrab'ı bir yetimhaneden bulur, onu yanına Kaliforniya'ya alır.

3.6.2. Doğruluk ve Dürüstlük

Uçurtma Avcısı romanında evrensel değer taşıyan bir diğer konu da dürüstlüktür. Dürüstlük hiçbir din, mezhep, ırk gözetmeksizin her zaman her yerde insana ve insanlığa faydalı olan bir şeydir. Romanda Baba, Emir'in hocasının yaptığı kıskançlığa şu cevabı verir:

"*Ama yalanla kendini kandırmaktansa gerçeğe yüzleşmek iyidir.*" Hosseini, s. 59)

Yazar burada, kolay yolu seçip kendini bir yalanla avutmaktansa, gerçeği kabul edip gerçeğe acınmanın daha doğru olduğunu vurgular. Eserin bir başka bölümünde Baba, çocuğu Emir'e dürüstlüğü ve doğruluğu anlatırken şunları söyler:

"Dünyada yalnızca bir günah vardır, tek bir günah. O da hırsızlıktır. Onun dışındaki bütün günahlar, hırsızlığın bir çeşitlemesidir. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Bir insanı öldürdüğün zaman, bir yaşam çalarsın. Karısını bir kocadan, çocuklarını bir babadan mahrum edersin. Yalan söylediğin zaman, bir insanın gerçeğe ulaşma hakkını çalmış olursun. Aldattığın zaman, bir insanın doğruluk, adalet hakkını elinden alırsın. Çalmaktan daha büyük bir kötülük yoktur. Anlıyor musun?" (Hosseini, s. 19).

Romanda anlatıldığı üzere evrensel ahlak yaklaşımına göre bir eylem sadece bireye fayda sağlıyorsa iyi ve kötü yerine nötr olarak değerlendirilir. Eylemler hem bireye hem de toplum için faydalı ise iyi hem bireye hem de toplum için zararlı ise kötü olarak kabul edilir. Yukarıdaki alıntıda, dünyadaki tek günahın hırsızlık olarak kabul edilmesinin nedeni hem bireye hem de topluma zarar veren bir eylem olarak ifade edilmektedir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

4.1. Sonuç ve Tartışma

Uçurtma Avcısı adlı romanı toplumsal-tarihsel bir bağlamda anlatan Khaled Hosseini, gerçekçi bir yazardır (Nowrozi, 2013). Literatürdeki çalışmalarda görüldüğü gibi roman; Afganistan'a dair tarih, siyaset, toplum, kültür ve edebî olaylar gibi birçok konuya değinmiştir. Romanın Afganistan toplumuyla ilgili farklı konuları içermesi ve daha önce yapılan çalışmaların çoğunun Afganistan dışındaki ülkelerde ve ana dilleri farklı olan kişiler tarafından yapılmış olması bu eserin farklı açılardan değerlendirilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda çalışmaların çoğu uluslararası koalisyon güçlerinin (2001-2021) Afganistan'da bulunduğu yıllarda yapıldığı için siyasi bir perspektiften yapılmıştır. Roman, Peştun ve Hazara'nın yanı sıra Afganistan'daki diğer etnik grupların geçmişten öğrendikleri ve öğrettiklerine dair etnopedagojik unsurlar içermektedir. Bu unsurlar, Afganistan'da son 40 yıldır süren düzensiz savaşa rağmen varlıklarını sürdürmeye devam etmiştir. Bu unsurlar halkın kendi gayretleriyle nesilden nesile çocuklarına öğretilmiştir. Bu durumda, bu kültürel mirasın karmaşı bir durumdan canlı kurtarmasında Khaled Hosseini gibi yazarların rolü önemlidir. Hosseini'nin eserinde bu etnopedagojik unsurlar kültürel mirasın

adı altında şiir, türkü ve latife, soyu bilmek, yerel oyunlar, düğün gelenekleri, dinî inançlar, önemli millî günler ve evrensel değerler gibi konular analiz edilmiştir.

Şiir okuma yarışmalarında, fıkra ve türkü söyleme programlarında, Buzkaşı, Attan ve Uçurtma Kovalama oyunlarında, düğün geleneklerinde, dinî inanç ve millî gün kutlama programlarında insanlar bir araya gelmekte ve birlikte vakit geçirmektedir. Bu birlik ve beraberlik bir yandan insanların zamanlarını mutlu bir şekilde geçirmelerine neden olurken diğer yandan da bu kültürel mirasların yaşatılmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına zemin hazırlar.

Evrensel değer açısından da roman, sosyal statülerinden kaynaklanan efendi ve köle sistemini tarafsız bir şekilde eleştirir. Yazar; okuyucuların dostluk, fedakârlık ve dürüstlük gibi evrensel değerlerin fark tanımadığını vurgular. Yazar, Emir'in etnik kökenine ve sosyal statüsüne bakmaksızın geçmişte kendisi için fedakârlık yapan çocukluk arkadaşı Hasan'ın oğlu Sohrab'ın yüzünü güldürebildiği ve amcası Rahim Han'ın söylediği "*Yeniden iyi biri olmak mümkün.*" ifadesini yerine getirebildiği için başkalarının da öyle olmasını ister. Yazar, dünyadaki tek günahın hırsızlık olarak kabul edilmesinin ve diğer tüm günahların hırsızlığın bir çeşidi olarak görülmesinin nedenini; evrensel değerlerde kötülük yapmanın hem kendine hem de topluma zararlı olması iyilik yapmanın ise hem kendine hem de topluma faydalı olması olarak belirtir. Sorunun büyük bir kısmı, çoğu insanın olumlu ve olumsuz davranışları nötr davranışlarla karıştırmasıdır. İnsanların olumlu ve olumsuz olarak düşündükleri davranışların çoğu nötrdür, topluma değil sadece bireye fayda sağlar. Dolayısıyla evrensel ahlakta mutlak olumlu ya da olumsuz, sevap ya da günah, haklı ya da haksız, doğru ya da yalan, iyi ya da kötü gibi kavramlar yoktur. Çalışma sonucunda yazarın entelektüel bir sorumluluk üstlenerek Afganistan'ın etnopedagojik unsurlarını ve evrensel değerlerini okuyucuya aktarmak istediği sonucuna varılmıştır.

Extended Summary

Introduction

Ethnopedagogy is a field of science that analyses the education systems of ethnic groups. In other words, ethnopedagogy evaluates the methods and educational materials used to educate the children of each nation and ethnic group in the close environment and especially within the family. This study aims to reveal the ethnopedagogical elements in Khaled Hosseini's novel *The Kite Runner*. For this purpose, Hosseini's novel was analysed and the existing ethnopedagogical elements

were identified. The Kite Runner is a novel about Afghanistan's political history, sociology, culture, literature, migration and ethnic groups written in the context of a family relationship between a father and son and two brothers. Published in 2003, the novel was subsequently translated into 42 languages and became one of the most read books in 70 countries. This study is important in terms of what the ethnopedagogical elements in the novel will teach future generations. Document analysis method was chosen for conducting the study and basic descriptive data analysis method was used. In this process, Hosseini's work was read, the existing ethnopedagogical elements were identified and given as findings..

The findings obtained were analysed according to the sub-headings of the transmission of cultural heritage and universal values. Elements such as poems, folk songs and humor, knowing the ancestry, kite chasing festival, shercengi competition, buzkashi tournament, national Attan dans, wedding traditions, religious beliefs, important national days and elements such as friendship and sacrifice, truthfulness and honesty were evaluated in terms of Afghanistan cultural heritage and universal values. These findings were interpreted with descriptive data analysis method. The subheadings of cultural heritage and universal values were explained from the perspective of ethnopedagogical elements. As a result of the study, it is concluded that the author wants to convey the ethnopedagogical elements of Afghanistan and universal values to the reader by assuming an intellectual responsibility.

Method

In this study, qualitative research method was used to analyse the ethnopedagogical elements in Khaled Hosseini's novel The Kite Runner. "In qualitative research, instead of finding out what is the general truth about the majority, the researcher wants to understand the specific or unique in depth in a careful and meticulous way. For this, a single case or a small, non-random, purposeful sample is selected" (Merriam, 2015, p. 215). In the study, basic qualitative research design was used among qualitative methods. According to Merriam, in basic qualitative research, researchers are interested in how people interpret their lives, how they construct their worlds, and what meaning they give to their experiences (pp. 22-23). Therefore, Hosseini's work was analysed, existing ethnopedagogical elements were identified and presented as findings.

In the data collection process, Khaled Hosseini's *The Kite Runner* was selected and read from beginning to end. The ethnopedagogical values in the work were identified one by one and listed under the relevant categories.

Findings

In this section, the ethnopedagogical elements in the related novel are discussed and presented under headings. The findings obtained were analysed according to the sub-headings of the transmission of Afghanistan cultural heritage and universal values. Elements such as poems, folk songs and humor, knowing the ancestry, kite chasing festival, shercengi competition, buzkashi tournament, national Attan dans, wedding traditions, religious beliefs, important national days and elements such as friendship and sacrifice, truthfulness and honesty were evaluated in terms of Afghanistan cultural heritage and universal values. These findings were interpreted with deductive research approach. The subheadings of cultural heritage and universal values were explained from the perspective of ethnopedagogical elements.

Discussion and Conclusion

Khaled Hosseini, who narrates the novel *The Kite Runner* in a social-historical context, is a realist writer (Nawrozi, 2013). As seen in the studies in the literature, the novel touches upon many topics such as history, politics, society, culture and literary events about Afghanistan. The fact that the novel includes different topics related to Afghanistan society and that most of the previous studies were conducted in countries other than Afghanistan and by people with different mother tongues caused the novel to be evaluated from different perspectives. At the same time, since most of the studies were conducted during the years when the international coalition forces (2001-2021) were in Afghanistan, most of the studies were conducted from a political perspective. There is no study analysing the novel from an ethnopedagogical perspective. The novel contains ethnopedagogical elements about what Pashtun and Hazara, as well as other ethnic groups in Afghanistan, have learnt and taught from the past. These elements have persisted despite the irregular war in Afghanistan for the last 40 years. Although there was war in the country, these ethnopedagogical elements have been taught to their children from generation to generation through the efforts of the people themselves. In this case, the role of writers like Khaled Hosseini in the survival of this cultural heritage from a chaotic situation is important. In Hosseini's novel, these ethnopedagogical elements are analysed under the name of cultural heritage, such as

poetry, folk songs and humor, knowing the ancestry, local games, wedding traditions, religious beliefs, important national days and universal values.

People come together and spend time together in poetry reading competitions, humor and folk song singing programmes, Buzkashi, Attan and kite chasing festivals, wedding traditions, religious beliefs and national day celebration programmes. This unity and solidarity, on the one hand, causes people to spend their time happily, and on the other hand, it paved the way for the survival and transfer of these cultural heritages to future generations.

In terms of universal values, the novel impartially criticises the system of lords and serfs based on their social status. The author emphasises to the readers that universal values such as friendship, sacrifice and honesty know no difference. Most of the behaviours that people think of as positive and negative are neutral, benefiting only the individual, not society. Therefore, in universal morality, there are no concepts such as absolute positive or negative, right or wrong, true or false, good or bad. As a result of the study, it is concluded that the author wants to convey the Afghanistan ethnopedagogical elements and universal values to the reader by assuming an intellectual responsibility.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Ahmad, S. M. & Saeed, A. (2022). When memories haunt: A psychological approach to trauma in Hosseini's *The Kite Runner*. *Journal of Anbar University For Languages & Literatures*, 14(2), 617–631. <https://doi.org/10.37654/AUJLL.2022.176399>
- Akkuş, A. M. (2019). *Uçurtma Avcısı roman karakterlerine psikanalitik yaklaşım*. [Yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Ali, M. A. (2023). Afganistan'daki Türkçe öğretimi merkezleri üzerine bir değerlendirme. *Bezgek Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2(3), 222-233. <http://dx.doi.org/10.56987/bezgek.32>
- Aliyeva Çınar, M. (2017). Cengiz Aytmatov'un Beyaz Gemi adlı eserindeki etnopedagojik unsurlar. 4. *Uluslararası Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri Cengiz Aytmatov*, 27-28 Kasım 2017/Bursa. Türk Ocakları Bursa Şubesi Yayınları, 281-290.
- Aliyeva Çınar, M. (2022). Ahıska Türklerinde etnopedagoji bağlamında atasözleri. *Uluslararası Etnopedagoji Dergisi*, 2(1), 1–17. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7545244>

- Altunbay, M., & Çakır, E. (2018). Çocuk edebiyatı ürünlerinde savaş ve göç olgusu ("Uçurtma Avcısı" ve "Kuş Olsam Evime Uçsam" adlı eserler örnekleme). *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 96–110. <https://doi.org/10.19126/SUJE.380058>
- Alwthali, (2021). *Racism and identity loss in The Kite Runner by Khaled Hosseini and Beloved by Toni Morrison*. [Master's thesis]. Istanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İstanbul.
- Aruta, M. F., Gepitulan, R. R., Oftana, N. M., & Diones, L. L. The Kite Runner: A psychological analysis of Amir. *International Journal of Literature Studies*, 2(2), 68–98. <https://doi.org/10.32996/IJTS.2022.2.2.8>
- Baniel, V. M. (2019). Exploitation of existentialism in Khaled Hosseini's "The Kite Runner." *International Journal of English Literature and Social Sciences*, 4(1), 120–123. <https://doi.org/10.22161/IJELS.4.1.23>
- Creswell, J. W. (2020). Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi. Edam.
- Çınar, İ. (2023). *Etnopedagoji: Atabek yurdu*. Beşinci baskı. Pegem Akademi Yayınları.
- Ekiyor, E. Y. (2021). Afganistan'dan göç ve Uçurtma Avcısı: Göç kültürü ve çatışma modeli bağlamında bir okuma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1. 15-32.
- Fuadina, N., Nugroho, A., Haryanto, S. (2013) *Hazara's discrimination reflected in Khaled Hosseini's The Kite Runner novel (2003): A sociological approach*. [Skripsi thesis], Universitas Muhammadiyah Surakarta. <http://eprints.ums.ac.id/id/eprint/25143>
- Hameed, A. M. T. (2022). *The interaction of history and time in Graham Swift's Waterland and Khalid Hosseini's The Kite Runner: A new historical approach*. [Master's thesis]. Karabuk University, Karabuk.
- Handayani, F. S.(2016). "Racial discrimination towards the Hazaras as reflected in Khaled Hosseini's The Kite Runner. *Diponegoro University . Semarang" Lantern*, 5(4).
- Hosseini, A. S., & Zohdi, E. (2016). The Kite Runner and the problem of racism and ethnicity. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 74, 33–40. <https://doi.org/10.18052/WWW.SCIPRESS.COM/ILSHS.74.33>
- Hosseini, Kh. (2019). *Uçurtma Avcısı*. Everest Yayınları.
- Islam, M. M. (2021). The use of literary devices in Khaled Hosseini's The Kite Runner: An analysis. *IOSR Journal of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, 26(6), 48-51. DOI: 10.9790/0837-2606134851
- Kaymak, E. (2022). Cengiz Aytmatov'un "Gün Olur Asra Bedel" romanındaki etnopedagojik değerler. *Uluslararası Etnopedagoji Dergisi*, 2(1), 40–56. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7545275>

- Kumar, A. (2018). Racial dehumanization of Hazaras in "The Kite Runner" of Khaled Hosseini. *International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT)*, 6(1). www.ijpub.org
- Külünk, S. Ü. (2019). The Kite Runner and its film adaptation as a site of translation. *Molesto: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 72-90. <https://doi.org/10.33406/MOLESTO.523966>
- Malik, M. A., & Murtaza, G. (2013). The levels of power relationship in the Kite Runner. *Journal of Literature, Languages and Linguistics*, 1, 71-77.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- <https://www.iiste.org/Journals/index.php/IJLL/article/view/9205/9422>
- Najm, E. A (2017). *Contemporary political history of Afghanistan, according to Khaled Hosseini's books*. [Master's thesis]. Yıldız Teknik University, Istanbul. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/image/pdfizinli.png>
- Nowrozi, Z., Islam, A. & Jafari, S. (2014). Sociological analysis of personality in the novel The Kite Runner. *Literary Research Text*, 18 (60), 144-173. https://ltr.atu.ac.ir/article_1004_37d8d900c3f7596e85b87866044388ca.pdf
- Nayebpour, K. & Varghaiyan, N. (2020). The unresolved ethnic conflict in Khaled Hosseini's The Kite Runner. *Atatürk University Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (64), 293-309. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/atauniefd/issue/55274/695026>.
- Neupane, D. (2018). Amir's ethical fretfulness in Khaled Hosseini's The Kite Runner. *Nepal Journal of Multidisciplinary Research (NJMR)*, 1(2).
- Ortaq, Sh. (2018). *Khaled Hosseini'nin Romanları Üzerine Bir İnceleme*. [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Pramanik, S. R. (2020). The problem of ethnicity in Khaled Hosseini's The Kite Runner. *SMART MOVES JOURNAL IJELLH*, 8(9), 151-157. <https://doi.org/10.24113/ijellh.v8i9.10777>
- Ruzmatova, D. (2020). Vital-historical and eternal themes in Khaled Hosseini's novels, *philology Matters: Vol. 2020: Iss. 3, Article 4*. doi: 10. 36078/987654450 <https://uzjournals.edu.uz/philolm/vol2020/iss3/4>.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <http://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Saraswat, N. (2014). Theme of identity and redemption in Khaled Hossieni's The Kite Runner. *International Journal of Interdisciplinary and Multidisciplinary Studies (IJIMS)*, 1(5), 166-175. <http://www.ijims.com>

- Shah, I. A., Ahmed, G., Munir, S., Riazuddin, & Nabila (2021) Critical appraisal of Hazara in Hosseini's novel, *The Kite Runner*. *Elementary Education Online*, 20(1), 3481-3486. doi:10.17051/ilkonline.
- Sundaresan, S., Sumathi, K., & Kolappadhas, P. (2018). Literature review on Khaled Hosseini's "The Kite Runner" and 'A Thousand Splendid Suns' novel. *International Journal of English Literature and Social Sciences*, 3(4), 493-502.
- Tabibi, A. Timurlular döneminde Herat'ın ihtişamı. https://fa.wikipedia.org/wiki/%D9%85%D9%84%D8%A7_%D9%85%D9%85%D8%AF%D8%AC%D8%A7%D9%86
- Tamara, A. P., & Rifqi, M. (2021). Amir's anxiety and motive in Khaled Hosseini's *The Kite Runner*. *LİTE: Jurnal Bahasa, Sastra, Dan Budaya*, 16(2), 212-233. <https://doi.org/10.33633/LITE.V16I2.4157>
- Vinodhini & Mary (2022). Struggle for survival and self identity in the select novels of Khaled Hosseini. *Journal of Research in Humanities and Social Science*, 10(7), 178-180 ISSN(Online):2321-9467 www.questjournals.org
- Vishwa, B. (2022). Ethnic dehumanization in Khaled Hosseini's *The Kite Runner*. *The Creative Launcher*, 7(6), 84-92. <https://doi.org/10.53032/tcl.2022.7.6.09>
- Wahedi, M. S. (2012). *The major characters' quest for freedom in Mark Twain's the Adventures of Huckleberry Finn and Khaled Hosseini's the Kite Runner*. [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Selçuk University. Konya. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/445502>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yuan-yuan, P. (2018). Analysis of Hassan's tragedy in the *Kite Runner* from the three-dimensional ethical perspective. *English Language Teaching*, 11(7). <https://doi.org/10.5539/elt.v11n7p57>

Etik Kurul Kararları

Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çatışma Beyanı

Bu makalenin araştırması, yazarlığı ve yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın bir çıkar çatışması yoktur.

Yayın Etiği Beyanı / Publication Ethics Statement

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

All the rules specified in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" have been complied with in the whole process from the planning of this article to its implementation, from data collection to data analysis. None of the actions specified under the title of "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics", which is the second part of the directive, were not carried out. During the writing process of this research, scientific, ethical and citation rules were followed; No falsification was made on the collected data. This work has not been submitted for evaluation to any other academic publication medium.